

RESSONS D'OCCITÀNIA

Butlletí del Casal Català de Tolosa de Llenguadoc n° 8 Juny 2007

Casal Català

Tolosa de Llenguadoc

Editorial

Buf de tramuntana

En aquests mesos encara no escolats del tot a l'hora d'escriure aquest editorial, podem dir que la tramuntana s'ha atansat a Tolosa, en efecte Catalunya-Nord ha estat i serà protagonista de diverses de les nostres activitats. Al mes de març ha tingut lloc el Dictat de Català organitzat per l'Institut Font Nova de Perpinyà i aquest any s'ha superat el rècord de participació ja que els participants han estat 28. Trobareu en aquest número de Ressons el text del dictat per si us engresqueu per a l'any que ve: participar-hi no costa res i no fa mal. Altrament, i a iniciativa dels nostres amics, els Quadres Catalans, Jaume Roure, batlle adjunt per a la cultura catalana de l'Ajuntament de Perpinyà va visitar, el 15 de març, Ràdio Occitània i la Veu dels Països Catalans, programa patrocinat pel Casal, i entre altres temes va parlar de la connexió futura per TGV de Perpinyà i Barcelona: 52 minuts separaran aleshores les dues capitals catalanes: un apropament temporal que tant de bo afegeixi pes i profunditat al teixit de relacions transfrontereres que es va enriquint de mica en mica en benefici del país i de la seva identitat. Afegim-hi els dos esdeveniments que ens esperen els propers dies en els quals Catalunya-Nord tindrà una presència destacada: el 56 è Aplec de la sardana amb les cobles Tres Vents i Casanoves el diumenge 17 de Juny i el dimarts 12 de juny a les 6 de la tarda la conferència de Pere Verdaguer «Seixanta anys de cultura catalana a Catalunya-Nord». Professor de llengua i literatura catalana a la Universitat de Perpinyà on es jubilà en 1994, en Pere Verdaguer ha viscut en primera línia el desenvolupament de la cultura catalana al nord dels Pirineus i n'ha estat un dels actors destacats. És autor de treballs sobre dialectologia i literatura rosselloneses, ha escrit llibres d'assaig sobre Catalunya-Nord i sobre temes generals com «De la cultura a la política», també obres didàctiques (Abrégé de grammaire catalane, Histoire de la littérature catalane, le catalan et le français comparés) i de creació (novel·les de ciència-ficció, llibres de contes, de prosa poètica...). Ha estat fundador i secretari general de la Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent i del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans i ha participat en múltiples iniciatives de la vida cultural nord-catalana (Ha estat, entre altres, autor fins fa dos anys del Dictat de Català de l'Ajuntament de Perpinyà). En 1983 rebé la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya. Us esperem nombrosos per a una conferència que s'anuncia ben interessant.

L'any 2007 va començar amb la nostra assemblea general que va reconduir la junta actual. La novella i improvisada comissió de festes va demostrar la seva eficàcia organitzant el 27 d'abril la nostra diada de Sant Jordi. L'èxit va ser rotund i va fer témer que el local municipal d'Escalquens on ens vam aplegar no fos prou gran per a les 80 persones que es van inscriure i que van apreciar el desenvolupament de la festa: les cançons catalanes a càrrec d'un vocalista entonat i de dos instrumentistes brillants, l'àpat al voltant d'una çaçoleta tolosana d'allò més bona, els punts de pàgina en forma de rosa, els jocs culturals premiats amb la trentena de llibres que ens va fer arribar la Generalitat, les sardanes, el ball i les mostres de balls tradicionals del nostre taller de danses van fer molt entretinguda l'estona i a gust de tots el presents, disposats a tornar-hi l'any que ve.

L'èxit dels resultats obtinguts al CIC (Certificat Internacional de Català) l'any passat en què els 11 presentats van ser aprovats ha fet néixer més vocacions aquest any: entre els grups del Casal i els de Pinsaguel i Rieux són 16 els qui se les heuran amb les proves: 8 en el bàsic, 4 en l'elemental, 3 en l'intermedi i 1 en el superior que és el cinquè i darrer nivell. Des d'aquestes línies els desitgem molta aplicació i sort. Acabem evocant la participació tradicional del Casal en la «Prima de las lengas» de Tolosa a fi de fer conèixer la nostra llengua i per als amants de la lectura l'arribada a la nostra biblioteca de diversos llibres d'en J.N. Santaaulàlia, que ens els va cedir quan ens va visitar al desembre i de dues novel·les que han assolit èxits de crítica i de venda: *La pell freda* d'Albert Sánchez Pinyol i *Les veus del Pamano* de Jaume Cabré.

SUMARI

P. 1

Editorial

P. 2 i P.3

Entrevista Eva López Ontiveros.

P.4, P.5 i P.6

Enllaços matrimonials del Casal de Barcelona respecte a Occitània o França.

P. 7 i P.8

El racó del conte

P. 9

Notícies del Casal

P.10, P.11 i P.12

Entrevista a J. N. Santaaulàlia.

Amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya

Secretaria de Cooperació Exterior

Butlletí del Casal Català de Tolosa de Llenguadoc

7 rue des Novars - 31300 Toulouse Telèfon: 05.61.59.61.02 - Fax: 05.62.48.59.71

web: <http://www.cctolosa.cat> <http://casal.catala.free.fr> - E-mail: casal.catala@free.fr **Director:** Pere Gamisans

Consell de redacció: Lúcia Saura, Pere Gamisans, Joan Parera.

Col·laboradors: Carme Badia, Francesc Martí Viaplana, Miquel Camprubí, Mireia Baeta.

Assessorament Lingüístic: Maria Gamisans **Impressió:** Espace Repro Toulouse.

Entrevista a Eva López Ontiveros, periodista

“La veritat té la mania de sortir a la superfície”

Eva López Ontiveros (Granollers, 1971) fa deu anys que treballa a la ràdio pública britànica, la BBC. És llicenciada en Geografia però sempre ha fet de periodista perquè, com diu ella, el que li agrada és explicar històries. Va ser corresponsal a Berlín del diari *Avui* i actualment forma part de l'equip de l'informatiu *Europe Today* de la BBC. Viu a Londres amb el seu marit i el seu fill, però fem l'entrevista a Granollers, que és on passa les vacances de Nadal.

Com vas arribar a la BBC?

Al final de la carrera vaig anar a estudiar a Londres amb una beca Erasmus. L'any següent, el 1994, me'n vaig anar a Berlín, on vaig rellevar el corresponsal del diari *Avui*. Al cap de dos anys vaig tornar a Londres i ja m'hi vaig quedar.

Fent què?

A Londres seguia col·laborant amb l'*Avui* i vaig ser corresponsal de Com Ràdio. També feia col·laboracions a la BBC, i vaig anar demanant places fins que en vaig aconseguir una al servei internacional de ràdio.

Et tenen com a especialista d'Espanya?

No, sóc una redactora més. Hi ha professionals de tot arreu, perquè els interessa tenir una visió global del món i tenir especialistes de tantes zones com sigui possible. Però això no vol dir que treballis amb la teva zona, perquè jo mateixa durant anys vaig ser la directora de l'informatiu del sud-est asiàtic. Ara treballo en l'informatiu

Eva Ontiveros és el nom amb què se la coneix a la BBC.

europèu.

Europa és la teva especialitat, doncs?

Sí, Europa i també Orient Mitjà, perquè hi he treballat i viatjat molt.

Com són aquests viatges?

Quan saps que és un moment interessant perquè hi ha eleccions o una cimera, per exemple, un mes i mig abans comences a viatjar per la zona i a buscar-hi reportatges i entrevistes. Sempre s'intenta veure el punt de vista del dia a dia, a part del que mouen els dirigents.

Tenir el punt de vista del carrer és la filosofia de la BBC?

Sí: per poc temps que tinguis, has de fer sortir el màxim de veus. El polític és qui té accés als micròfons, però ell no és l'únic representant del país: n'és el representant oficial i proud. Per això també has de parlar amb nens, mestresses de casa, gent que té una parada al mercat, professors d'universitat...

Al Pròxim Orient no ha de ser fàcil.

Sembla molt difícil però un cop hi ets quedes parat de la gent que trobes. Evidentment abans has hagut de fer una bona recerca i trobar un contacte bo, perquè quan no tens un coneixement directe d'un país has de buscar qui et faci de porta. És la sort de quan tens el temps a favor. Si una notícia peta per sorpresa tota aquesta preparació no la pots fer.

Quan viatges només fas reportatges radiofònics?

Normalment sí. L'avantatge de la ràdio és que és poc agressiva i et pots ficar per molts llocs. Amb les càmeres de

televisió és molt més

difícil aconseguir material, perquè no passes desapercebut i sovint necessites més permisos.

Però suposo que el nom de BBC us obre moltes portes, no?

Sí, perquè tothom ho coneix. Però precisament perquè tothom ho coneix no agrada a tothom. A Zimbabwe, per exemple, no ens hi deixen entrar perquè som molt crítics amb el règim. I una altra cosa: molta gent no està acostumada que els preguntis les coses que tu creus que s'han de preguntar.

Què vols dir?

Hi ha mitjans que fan més la pilota, que no es volen enemistar amb el poder. Nosaltres no: pensem els temes que ens interessin i fem les preguntes pertinents. Amb cortesia, però les fem. Sobretot quan et donen una evasiva o quan tens la sensació que no t'han respost la veritat o que no t'han parlat amb claredat. Tu segueixes preguntant, burxant, i a segons qui això li xoca.

Quina manera de fer periodisme t'ha ensenyat la BBC que no hauries après aquí?

A Catalunya s'està fent molt bon periodisme, i el que he après a la BBC potser ho hauria pogut aprendre aquí. Què he après? A deixar els prejudicis i les coses que et penses que saps. Agafar un tema i d'acostar-t'hi tant com puguis, documentant-te i assegurant-te que els coneixements que et formes són el màxim de plurals.

Quins altres criteris professionals hi has après?

Intentar ser imparcial i sempre buscar l'altra cara de la moneda. No limitar-se a preguntar als protagonistes obvis i no tenir por de l'autoritat. A l'autoritat se

li té respecte però no por. Qualsevol pregunta és vàlida si es fa amb educació i totes les persones tenen el mateix valor. Si a una persona que no t'intimida li preguntaries quinze vegades una cosa, a un cap d'Estat que no et respon com creus que t'ha de respondre també l'hi has de poder preguntar quinze vegades.

A la BBC li deus alguna altra cosa?

La BBC és una molt bona escola de producció. Les coses porten temps, però es fan molt ben fetes. Aprens molt a mirar els acabats, els mesclatges, que en el fons és el que dóna qualitat al producte.

Què ha de tenir un bon periodista?

Interès pel món, un mínim de coneixement i criteri. Però hi ha coses que només les aprens amb l'experiència. A Anglaterra, la carrera de periodisme no existeix, i em sembla bé.

Parla'ns del programa de ràdio en què treballes.

Es diu *Europe Today*. És un espai diari d'una hora, i és el principal informatiu europeu. Agafem des d'Islàndia fins als Urals. Però com que parlem d'Europa i les seves conseqüències, també abastem la conca mediterrània, l'Orient Mitjà, etc.

Quantes persones feu aquest programa?

L'equip som set. Només hi ha un anglès: la resta som estrangers. Es fomenta que tots fem de tot. Jo, per exemple, faig crònica, reportatgeria, redacció i, de tant en tant, també produeixo el programa.

Hi ha més catalans a la BBC?

Hi ha una altra noia que treballa al

ervei llatinoamericà. Som les dues úniques catalanes, però en el passat n'hi havia hagut més.

Amb els corresponsals que la BBC té pel món no deveu dependre de les agències.

Efectivament: tenim tota una xarxa de corresponsals i col·laboradors. És la sort d'una organització tan gran, amb més de 80 anys d'història per fer escola, crear contactes i escampar-se pel món. Les agències les fem servir molt, però només com a complement. Però de vegades sí que ens n'hem de refiar, com en el cas de Zimbabwe.

La BBC és un mitjà de comunicació públic. ¿Us condiona?

La BBC és pública però independent! No té influències polítiques i per això té la reputació de ser el mitjà més imparcial. No està al servei de cap partit ni govern. Al contrari, que la BBC i el Govern sempre es barallen, i això ha de ser bo per força. Amb Tony Blair hi ha hagut molts problemes, perquè ell no voldria que diguéssim tantes coses.

Coses com ara quines?

Per exemple: en els preàmbuls de la guerra amb l'Iraq, la BBC va informar que Blair havia donat dades tergiversades al Parlament. Va ser un gran escàndol, que va acabar als tribunals. El jutge va dir que la BBC s'havia equivocat, però el temps ens ha donat la raó. I és que la veritat té la mania de sortir a la superfície, tard o d'hora. Ha quedat demostrat que el Govern va mentir deliberadament per obtenir vots al Parlament i tenir via

lliure per entrar a l'Iraq amb els Estats Units.

O sigui que treballeu amb llibertat.

Completa! Ningú et diu "aquesta és la línia que hem de seguir" o "amb aquests temes no t'hi pots posar".

Tens al cap tornar a Catalunya?

De moment

La periodista va ser corresposnal a Berlín del diari *Avui* dos anys (1994-1996)

no, perquè estic bé i la feina m'engresca: no m'avorreixo! D'altra banda, no m'agrada fer plans a llarg termini. I com que Barcelona i Londres són molt a prop no tinc ocasió d'enyorar-me.

Com és la vida a Londres?

M'agrada molt la vida de poble, però el que té de bo Londres és que és molt cosmopolita: hi ha gent de tot arreu del món i no et sents mai estranger. També és una ciutat molt viva, molt enèrgica, amb una oferta cultural grandiosa. És una societat més individualista, però t'hi acostumes.

Deves viure els atemptats del juliol del 2005.

Sí, perquè van ser a la línia de metro que agafo cada dia. Jo havia estat a Madrid pels atemptats de l'11-M, treballant per a la BBC, i ja havia viscut què és una ciutat trasbalsada, sorpresa i adolorida, amb ràbia i por. Però, què has de fer? Continuar fent exactament la mateixa vida.

Sobreposar-te.

Tampoc és un acte de valentia, és dir: aquesta és la meua vida, és la que tinc i la que vull fer. T'adones dels perills que t'envolten, de fins a quin punt la teua existència és fràgil i vulnerable, i que com a ciutadans estem molt exposats, però tampoc pots permetre que la por domini la teua vida. Tothom va reaccionar així. Deu ser cosa de la condició humana.

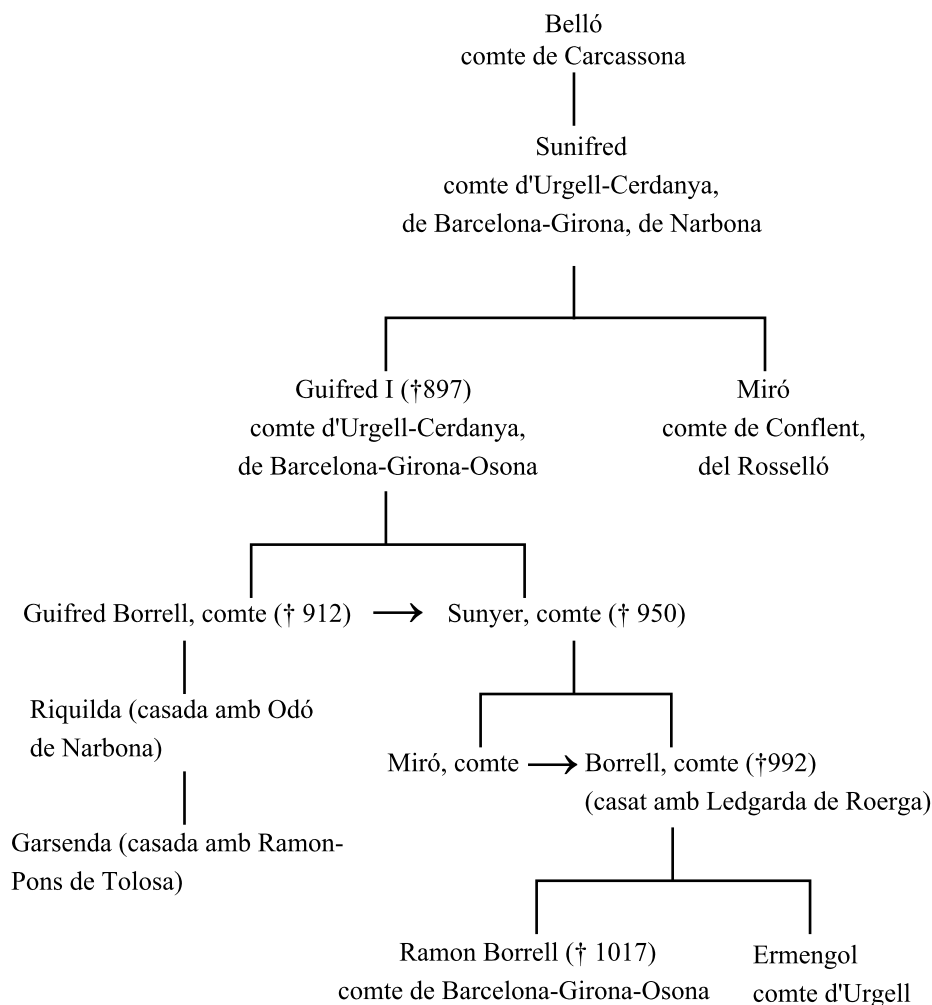
L'excursionisme és una de les aficions de la reportera.

Enllaços matrimonials del Casal de Barcelona respecte a Occitània o França

Recordem: els comtats de l'Imperi carolingi (o sigui a partir de Carlemany al segle IX), que constituïran Catalunya en tant que país ben diferenciat de la resta de territoris de la península ibèrica, varen aconseguir la seva primera unificació amb un comte autòcton, Guifred o Guifré el Pilós, l'avi del qual, però, era comte de Carcassona, tot i essent hisendat al Conflent. Es pot dir doncs que l'estreta unió, si més no dinàstica, entre Catalunya i Occitània és d'origen i s'anirà perpetuant durant molt de temps com ara ho veurem. Si afegim el veinatge geogràfic i les seves conseqüències com ara la similitud de costums i usos, el bescanvi de pobladors i, a més, la proximitat de les llengües parlades, gairebé idèntiques d'antuvi, que no podia sinó fer encara més estretes les relacions entre els dos espais, podem considerar que es tractava d'un sol conjunt: ètnic primer i més tard nacional, quan les circumstàncies durién a una sobirania superior única, la del rei català d'Aragó, Pere el Catòlic, cap de la resistència enfront dels invasors francesos acabadillats per Simó de Montfort, amb motiu de l'anomenada "Croada dels Albigesos". Aquests vincles humans, culturals i

polítics entre l'espai català i l'espai occità varen durar més de mil anys, començant amb l'ocupació romana i trencant-se, si més no parcialment, amb l'esmentada croada dels Albigesos al segle XIII.

Els enllaços matrimonials als quals ens referim en el títol no són més que un dels elements de reforç dels vincles suara indicats, contribuint segurament a apropar encara més els pobles dels diferents territoris feudals concernits. Així, al segle X, el comte Borrell (Barcelona, Girona, Osona), fill de Sunyer i net de Guifré el Pilós, es casa amb Ledgarda de Roerga, filla del comte Ramon I de Rodés, i després amb Aimerud de la família comtal d'Alvèrnia. En sentit contrari i abans, la filla de Guifred Borrell (Guifred II), neta també del Pilós, Riquilda, es va casar amb el vescomte Odó de Narbona, i la seva filla Garsenda va unir-se a Ramon Ponç, comte de Tolosa. Per a comoditat del lector reproduïm la genealogia dels primers comtes catalans (Urgell i Barcelona), al segle IX i X (la successió comtal, hereditària a partir de Guifred I es fa per via masculina únicament):

Remarquem com els noms dels successors de Borrell, Ramon Borrell (Barcelona) i Ermengol (Urgell) són els de l'avi i besavi materns, o sigui el de Ramon i el d'Ermengol (Ermen-gou) de Rodés, noms que esdevindran típics de les cases comtals de Barcelona i Urgell respectivament. Pel que fa al nom Ramon també serà molt típic del casal de Tolosa ja que s'anirà repetint fins a Ramon VII, el darrer comte de Tolosa occità, que, arran de les desfetes militars enfront dels croats francesos, al segle XIII, hagué de casar la seva filla i hereva Joana amb Alfons de Poitiers, germà del rei de França Lluís IX, preparant així l'annexió a França de totes les possessions tolosanes. Hom sap que aquest matrimoni s'acabà sense descendència i el rei de França Lluís IX n'heretà les possessions i títols. Fou una de les primeres grans extensions del reialme efectiu francès.

Dues comtesses més de Barcelona foren d'origen occità : la primera fou Ermessenda, filla del comte de Carcassona Roger Ier, casada amb Ramon Borrell , molt rica en castells i joies i d'una rellevant personalitat, com ho demostrà amb el govern dels comtats catalans, exercint la regència durant la minoria

del seu fill Berenguer Ramon el Corbat (1017-1035) i, novament, amb una segona regència respecte al seu nét Ramon Berenguer I el Vell (1035-1076). També cal recordar la figura coetània del bisbe i Abat de Ripoll i Cuixà, Oliba, conseller seu i promotor del primer art romànic català. La segona comtessa fou Almodis de la Marca, filla del comte de la Marca (Llemotges a Occitània). Després d'estar casada amb el comte Ponç de Tolosa, essent la mare dels dos comtes de Tolosa següents, Guillem IV i Ramon IV ("de Sant Gils"), un cop repudiada, es va casar amb el comte de Barcelona Ramon Berenguer I, el qual l'havia fet escapar de Narbona, on estava confinada, dissimulant-la en una bota de vi. Aquest enllaç provocà d'antuvi l'excomunicació de la parella comtal. Com se sap, Ramon Berenguer sabé resoldre tots els problemes i conflictes que se li presentaren (rebel·lió de Mir Geribert autoproclamat "Príncep d'Olèrdola" i del vescomte de Barcelona, dissensions amb la seva àvia Ermessenda que es retirà a Girona). Finalment, amb diplomàcia i perseverança pogué imposar la supremacia del poder comtal de Barcelona, estenent també les possessions del casal barceloní cap a l'Ebre. A més esdevingué comte titular de Carcassona, amb un vescomte vassall (Ramon Bernat Trencavell d'Albi-Besiers) i és considerat pels historiadors com un dels Grans comtes de Barcelona. Amb ell comença l'actuació i la influència dels comtes barcelonins dins Occitània que culminarà, com hem vist, amb ocasió de la Croada dels Albigeos quan Pere el Catòlic és no sols l'aliat i defensor dels senyors occitans amenaçats, la major part vassalls seus, sinó el rei de fet i reconegut de tota la coalició occitano-catalana, incloent-hi el comte tolosà Ramon VI. Precisament, aquest darrer és, a més, cunyat del rei català, havent contractat matrimoni amb Elionor d'Aragó. Aquests lligams continuen amb el successor, Ramon VII, casat ell amb Sança d'Aragó, també germana del rei Pere. I encara hem d'afegir que, abans de considerar-se com definitivament vençut i sotmès a la voluntat del rei de

França (ara Lluís IX), Ramon VII, que necessitava un hereu mascle, mirà de tornar a casar-se, ara amb una filla del comte de Provença, Ramon Berenguer IV o V, també del casal de Barcelona com ho apunta el seu nom -recordem que Ramon Berenguer III, el Gran, esdevingué comte de Provença en casar-se amb Dolça de Provença. Ens ho explica Ferran Soldevila (Jaume I. Pere el Gran, "Història de Catalunya – Biografies catalanes", vol. 5) :

"Per salvar Tolosa de caure en poder d'Alfons de Poitiers a la mort de Ramon VII, calia que aquest tingués descendència masculina ; com que ja no podia esperar-la de la seva muller Sança, tia de Jaume I, calia que obtingués del papa el divorci i que contraigués nou matrimoni (...). Amb qui ? Amb Sança de Provença, declarada hereva d'aquest comtat pel seu pare. (...) Hi havia però un altre obstacle : Ramon VII i Sança de Provença eren encara parents en grau prohibit. Calia també la dispensa papal." Hom sap que, al final, aquesta no pogué fer-se realitat a causa de la mort del papa Gregori IX i del seu successor al cap de pocs dies d'haver estat elegit...

Tot això acabà, com hem dit, amb el casament de Joana de Tolosa i Alfons de Poitiers, germà de Lluís IX (Sant Lluís) i un tractat de pau entre aquest rei i Jaume I el Conqueridor, posant fi als conflictes i rivalitats per la qüestió occitana: el tractat de Corbeil (1258). "En virtut d'aquest tractat –ens diu Soldevila– Lluís (...) renunciava tots els drets que, com a descendent de Carlemany, pogués tenir damunt dels comtats de Barcelona, Urgell, Besalú, Rosselló, Conflent, Cerdanya, Empúries, Girona i Ausona ; mentre Jaume I renunciava tots els drets damunt Carcassona, Agde, Foix, Besiers, Nimes, Albi, Rasès, Lauraguès, Termenès, Minervès, Sault, Narbona, Tolosa, Gavallda, Quercy, Roerga, Millau, Fenolledes, Queribus, Perapertusa, Puy-Laurens i Castel-Fisel. (...) També es va acordar, per segellar la pau, el matrimoni de Felip, fill del rei de França, amb Isabel, filla del Conqueridor."

El nou rei de França, Felip l'Ardit era, doncs, cunyat del successor i fill de Jaume el Conqueridor, Pere II el Gran. Nogensmenys, Felip l'Ardit hagué de lluitar contra el rei català amb motiu de la "croada" decretada pel papa, per la qüestió siciliana. Hom recordarà que el rei Pere el Gran, casat amb Constança,

filla del rei de Sicília, Manfred, volgué venjar la mort d'aquest darrer que havia estat derrotat per Carles d'Anjou (oncle de Felip l'Ardit), el qual era ara el nou rei de Sicília. Pere el Gran, defensant a més els drets de la seva muller sobre Sicília, va aprofitar la revolta dels sicilians coneguda pel nom de "Vespres sicilianes" i començà amb els seus estols de galees i naus la conquesta de la gran illa. Aquesta guerra, pel cantó de França, després de la invasió pels francesos d'una part de Catalunya (l'Empordà), va acabar amb la victòria naval catalana (a les Formigues), la retirada de l'exèrcit francès vençut al coll de Panissars, i finalment la mort a Perpinyà de Felip l'Ardit que havia caigut malalt com gran part de les seves tropes (1285). El fill del rei mort i nou rei de França, Felip IV "el Bell", nebot del rei Pere, no volgué continuar pel camí de la guerra que ja ell, de bell antuvi, rebutjava. Fou només aleshores un conflicte entre els reis catalans i els Anjou.

Hom veu, amb tot això, la part eminent que tenien els enllaços matrimonials dins la política que duïen a terme els dinastes d'aquella època, cosa que va perdurar fins a l'edat moderna (pensem en les unions entre les grans dinasties d'Habsburg o Borbons). En poques paraules: guerres i casaments, és el que ha configurat els Estats que encara existeixen avui.

Una darrera mirada sobre els casaments de les princeses del Casal de Barcelona, concretament de la casa de Provença: totes les filles de Ramon Berenguer V, darrer comte català de Provença, varen casar-se amb reis o futurs reis, Margarida amb el rei de França sant Lluís, Sança amb Ricard que seria emperador germànic, Elionor amb Enric III d'Anglaterra i Beatriu amb Carles d'Anjou, nou comte de Provença i rei de Sicília/Nàpols com hem vist més amunt. Les filles de Ramon Berenguer V eren netes, per part del pare, de Garsenda de Forcalquer/Forcalquier que hom sol anomenar a Provença, encara avui, "l'àvia d'Europa".

Hom pot dir, i amb això acabem, que els membre de gairebé totes les grans cases reials europees tenen o tenien gotes de sang de l'il·lustre avantpassat barceloní, Guifred el Pilós.

Miquel Camprubí

Referències bibliogràfiques :

dins la sèrie o col·lecció "Història de Catalunya – Biografies catalanes" de l'editorial Vicens Vives :

Ramon d'ABADAL, Els primers comtes catalans, vol. I, 1980 (3e edició).

Santiago SOBREQÜÉS, Els Grans Comtes de Barcelona, vol. 2, idem.

Ferran SOLDEVILA, Jaume I. Pere el Gran, vol. 5, ide

El racó del conte

El viatge

(Capítol I de “Seguint els passos de Norma”)

I
Només creuar la frontera, Marga Comes es sentí embriagada per l'expectació. Era el primer cop que ho feia i lamentà no haver acompanyat Norma algun cop. Havent deixat enllera els Pirineus i les llacunes salades del Mediterrani, les autopistes es feien més estretes, però més llargues, l'aire tenia una transparència diferent i el verd una altra tonalitat, més clara. Tot semblava més net, més ordenat. Però els nervis de trobar el camí, i la desolada companyia de l'home que duia al costat li impedien gaudir del paisatge. Trobava a faltar Norma. I ara, era massa tard.

Girà lleugerament el cap i mirà de reüll el seu pare. L'home tenia el cap cot i semblava que dormia, però no ho feia. Marga s'adonà que no veia res. Hauria jurat que les llàgrimes li queien galtes avall, però no n'estava segura. Ara s'havia de concentrar en la ruta. Toulouse encara quedava lluny, i aquella desconeguda ciutat anomenada Lavour potser encara més. No havia comprès bé les indicacions que li havien donat per telèfon. Per desgràcia no comprenia un borrall de francès. Ni el seu pare tampoc. Norma sí que el comprenia, i molt bé, per cert. Ella sí que hauria entès les explicacions i els hauria pogut guiar.

Que tonta sóc! No ens pot ajudar. Ella ja no ens pot ajudar de cap de les maneres!

Les llàgrimes li arribaren sobtadament, la cegaren completament i tot d'un cop ja no veia res. Un cop de clàxon la féu reaccionar i trobar altre cop el sentit de l'autopista. L'adrenalina que li pujà al cervell li féu recuperar l'instint de la supervivència i arribar, com fou possible, una eternitat després, a la primera àrea de servei.

No hi havia res. Només uns lavabos, un telèfon i taules i cadires de pic-nic. Una família d'àrabs descansava uns

metres més enllà. Les dones, coberts els caps amb els seus mocadors, preparaven el menjar per als seus homes, alguns dels quals van mirar les cames descobertes de la noia. No gaire lluny, una camioneta mig asfíxiada dessoria el seu carregament de matalassos i estris diversos descansava intentant recuperar l'alè.

Marga descendí del cotxe i s'allunyà uns metres per poder plorar de gust. El dolor havia arribat, de cop, fulminant. Quina bestiesa! Només de pensar que la seva germana l'hauria pogut ajudar a trobar el camí, però no podia, la idea li havia penetrat finalment al cervell. Norma era morta. Anaven a reclamar el seu cadàver.

Mai no l'havia acompanyada en els seus constants viatges a França per a reunir-se amb Didier, el seu company. Només la mort de la noia l'havia decidida a fer el viatge. Mai més veuria els seus cabells enrossits pel sol a contrallum, ni la brillantor d'una rialla en aquells ulls clars que secretament sempre li havia enveja. Ni riurien de les seves bromes privades, que engelosien els homes quan sopaven tots quatre plegats. Marga no podia, no volia obli-

dar aquelles rialles, la còmplice presència de Norma al seu costat.

Havia tingut por de perdre-la si se n'anava a viure a França amb en Didier, i ara, ara l'havia perduda del tot.

II

Eren davant la porta de la casa d'en Didier, per fi, i en premia el timbre. Era tard, molt tard, massa per anar al tanatori, i de tota manera, primer havien de descansar una mica, oi? El seu pare, però, remugava que hauria estat millor anar a un hotel, que què hi feien allà... Però ella no l'escoltava. Primer volia veure el noi. Esperava no haver-se equivocat de porta, almenys...

No, no s'havia equivocat. Didier era allà, amb la porta oberta, i només veure-la l'abraçà desesperadament, tant, que ella temé que es posés a plorar. Després estrenyí la mà del seu pare:

-Hola...

Semblava mentida que amb tant de temps que feia que anava amb la seva germana, aquella fos gairebé l'única paraula en català que sabia. Hola, grà-

cies, i tres o quatre coses més per l'estil. Però ella sentí una onada de tendresa. Sempre li havia caigut bé el noi. I ara, en absència de Norma, gairebé havia esdevingut com un germà. El pare, en canvi, estava molt tibet i es veia clarament que la situació l'incomodava.

Didier els féu passar. Marga li preguntà mig per senyes per la seva mare. I ell, de la mateixa manera, els indicà que ja dormia. Això no estranyà gens la noia que sabia per la seva germana que la dona patia un inici d'Alzheimer, i que feia uns horaris una mica estranys. S'alegrà que dormís. Prou que havia patit Norma per culpa d'aquella dona, com perquè ara ella tingués ganes de veure-la!

Ja a taula, mentre sopaven viandes insípides mullades en la salabor de llàgrimes no vessades, el silenci s'instal·là entre ells. Passava un àngel, un àngel anomenat Norma. No una en realitat,

sinó tres. Cada una de les tres diferents concepcions que d'ella en tenien les tres persones instal·lades a taula.

Marga observà el noi i, encara que l'havia vist moltes altres vegades, hi havia quelcom de nou en ell que la impressionà. No era només la tristesa, tot i que la duia gravada a la cara, sinó quelcom més. Com una pàtina blanquinosa que li velava els ulls, i li donava una tonalitat grogosa a la cara. Li semblà que suava lleugerament pel front, al naixement dels cabells, i la pell li brillava, com greixosa. Els ulls, aquells ulls vivíssims que havia vist riure divertits, ara eren grisos i sense expressió. Ell intentà somriure-li, però el somriure no li arribà als ulls, es quedà als llavis.

III

Ja ho he fet, Norma, ja ho he fet, bé calia. He vist el teu cadàver i t'he identificat. He mentit. No eres tu. Aquell cos blanc de cera, els trets in-

flats, els ulls botits, la llengua blavosa. Els cercles morats entorn dels ulls. Les nàusees. He hagut d'agafar el pare perquè se li segaven les cames. Jo no volia deixar-lo venir. Volia fer-ho sola. El pare ha aguantat com un valent. La mare no hauria pogut. No eres tu, Norma, no eres tu. He sortit al carrer, i el vent m'era fresc a la cara. El cel, gris de plom, amenaçava de caure'm sobre el cap i les espatlles. No sé si plovia, o eren les llàgrimes el que em mullava la cara. No hi veia bé. He mentit, Norma, no eres tu." Vomitava violentament contra un fanal.

Mireia Baeta

LA VEU DELS PAÏSOS CATALANS

Ràdio Occitània

98,3 Mhz

60 rue d'Assalit 31500 Toulouse 05.61.80.40.40

Emissió diària en català, patrocinada pel Casal Català. Tots els dies de les 16 a les 17 hores

Ràdio Occitània, dins la dinàmica actual, recorda a tots els socis del Casal Català, que tots els dies de la setmana, de les 23 a les 2 hores del vespre, emet el programa d'informació de CATALUNYA RÀDIO, en la seva integritat, mercès al relleu que es fa automàticament per mitjà del satèl·lit.

CURSOS DE LLENGUA CATALANA

A partir de la primera setmana del mes d'octubre

Els cursos tenen lloc al Casal Català

7 rue des Novarts

31300 Tolosa de Llenguadoc

05.61.59.61.02

Dimarts	18h00 - 19h30	(avançat)
Dimecres	17h00 - 18h30	(mitjà)
Dimecres	18h30 - 20h00	(iniciació)
Dijous	18h30 - 20h00	(perfeccionament)

CURSOS DE SARDANES

Els cursos d'iniciació a la sardana tenen lloc, de finals de setembre fins a mitjans de juny al :

Centre Léo-Lagrange

54 rue des Sept Troubadours

31000 Tolosa de Llenguadoc

Tots els diumenges de les 10h30 a les 12h30

A **Tournefeuille** cada dos dimarts a les 20h30

Notícies del Casal

Dictat de Català

Fotos: Beatriu Tor

Un any més el Casal Català participà en el Dictat de Català que organitza la Vila de Perpinyà a través de l'Institut Font Nova i amb el suport del Departament de Política lingüística de la Generalitat de Catalunya, de l'Institut d'Estudis Catalans i de diverses entitats nord-catalanes. El dictat es va fer a la seu de la nostra entitat simultàniament al seu desenvolupament a Perpinyà. Recordem que el dictat sempre es fa en unes dates properes a la prohibició (2 d'abril del 1700) de l'ús oficial de la llengua catalana a Catalunya-Nord per un edicte del rei de França, Lluís XIV. Aquesta imposició, quaranta-un anys després de la signatura del Tractat dels Pirineus en 1659, marcà l'inici de la decadència del català que a hores d'ara continua marginat i el dictat, que aconsegueix reunir molts participants, és una reivindicació més per una normalització de la llengua a Catalunya-Nord.

El text que ha estat sotmès enguany a la perícia dels participants és d'en **Joan-Lluís Lluís**. L'autor, que ha rellevat en Pere Verdaguer en aquesta comesa, és nascut en 1963, exerceix de periodista, ha publicat « Els ulls de sorra » (1993), « Vagons robats » (1996), « Cirera » (1997) i en 2002 el cèlebre « Conversa amb el meu gos sobre França i els francesos ». En el dictat els dos primers paràgrafs del qual eren destinats als afeccionats i la totalitat als professionals, el protagonista no era un gos sinó un gat :

El gat

El meu gat no m'agrada: és lleig, és brut, és gandul. Fa pudor de gat. De fet, no és el meu gat, és un gat perdut, un gat mig imbecil que de dia ronca per la casa i de nit beu vi amb els seus companys pels terrats

que li compri sabatilles noves quan les que duu són massa esgarrinxades... Cada matí, per esmorzar, li he de preparar una camamilla amb un rajolinet de llet tèbia. Aquest gat s'enorgulleix de ser el mestre, el comandant i el capítost de casa meua, pobre de jo. Tot això canvia tanmateix, amb les gresques de lluna plena...

Llavors xalem ensems perquè me fa particip de les gatzares noctàmbules del gatam del veïnatge, que de cop i volta sembla sàller de les clavegueres. M'hauríeu de llucar, abillat de fúcsia, de blanc ametllat, de maragda ataronjada, d'atzur llunar... És clar, per no témer de ser exclòs de la colla gatera he d'adoptar les maneres mel·líflues, untuoses, redundants, sovint més servils que severes d'aquests fètds mamífers fèlids. D'alguna faicó és com si hagués de passar diversos exàmens. De tots aquests, l'examen que menys reixi és el del mèu polifònic. És com llençar robins a la farda. Per això mentre els mixos cantussegen jo faig morros i comenci a llançar trossos torcits de teules als transeünts nerviüts i nauseabunds que trastegen per les voravies llardoses i llefiscoses... Però tot això és secret i si no vull que la meua adopció en lloc de qual·lar s'encalli, he de callar. Si el meu gat sabés que us ho expliqui no m'ho perdonaria i, al capdavant, li dec el títol honorífic d'humanoide gatòfil, sí, us ho ben dic que ja ho crec que l'hi dec.

de la ciutat. Me'n voldria desfer i si algú el vol, que me telefoni i ja ens posarem d'acord. Si voleu tenir més informacions, puc dir-vos també que és un gat encara bastant jove, i que és més o menys blanc, amb taques més o menys marrons a la cua i a les orelles. Us ho dic : és un gat ben lleig. I, a més, sempre té fam, el malparit.

Estic segur que vosaltres diríeu que hauria d'estar joiós de posseir un gat que, de tant en tant, renta els plats i els mitjons, passa l'aspiradora i espolsa les catifes. Fins i tot, un dia de primavera, va netejar tots els vidres de l'apartament. Malauradament, cada vegada que consent a fer una feineta, em presenta la factura. Vol escollir el que mirem a la televisió, vol jeure a la butaca més propera a l'estufa de llenya, exigeix

Condol

El 21 de març passat ens va deixar l'Anna Borrell, mare de la nostra consòcia Montserrat Noé a l'edat de 97 anys. Havia vist néixer el Casal i també la Llar de Germanor Catalana. La seva filla va voler lliurar a la nostra entitat un regal pòstum de la seva mare al Casal, que consisteix en una senyera estelada feta amb boixets i emmarcada. Des d'aquestes línies volem testimoniar a la Montserrat i a la família l'agraïment de la nostra entitat i el nostre més sentit condol.

Lamentem el decés de Saturnina Montaner, el 16 de maig d'enguany a l'edat de 92 anys. Nascuda a Calaf, era l'esposa d'Isidre Fitó que fou president del Casal a la fi dels anys 1970 i començaments dels 80. Des d'aquestes línies expressem el nostre més sentit condol a tota la seva família.

Entrevista a l'escriptor J. N. Santaaulàlia

J. N. Santaaulàlia (1955), filòleg català i escriptor, combina les classes de llengua catalana en un institut de la seva vila natal, Banyoles, amb la seva dedicació a l'escriptura, com a poeta, novel·lista, assagista, traductor i autor de llibre de viatges.

Un cop llicenciat en filologia catalana, vas començar com a professor de llengua i literatura en un institut, oi?

Vaig fer filologia catalana amb la idea d'aprofitar aquella conjuntura i anar-me'n a situar en un institut, perquè aleshores era molt fàcil entrar als instituts. Jo vaig ser de la primera tanda, diguéssim, i ens van dir: "Aquí teniu tots els llocs, tots els centres de Catalunya, no n'hi ha cap d'ocupat." I vaig dir: "Banyoles, va." I aleshores me'n vaig anar a Banyoles.

Que és on vas néixer, eh?

Sí, sí, jo sóc un banyolí. I..., en fi, després m'han interessat moltes altres coses. M'ha interessat força la poesia simbolista francesa, tot i que el meu francès..., a l'hora de parlar-lo, res pràcticament, però a l'hora d'entendre'l, llegir-lo... Només em falta pràctica de parlar-lo. I aleshores també m'ha interessat molt el món del Japó últimament... O sigui que he tingut diversos interessos.

Per tant, les llengües que parles són català, castellà...

Les llengües que parlo? Bé, català. El castellà força bé (riu). El francès si em parlen ja l'entenc, però em sembla que el parlo força malament, eh. I després he estudiat una mica de japonès, l'anglès també una mica, i l'italià.

Per tant, dèiem, tu vas començar com a professor.

Sí. Sí, i encara de vegades hi vaig. (riu) Normalment cada curs, amb els avantatges de ser funcionari, que pots agafar uns quatre mesos de llicència no retribuïda, aprofito tot aquest temps per escriure, per viatjar. Al mes passat vaig estar a Londres, perquè m'interessava

estar aïllat en un lloc per acabar d'escriure una novel·la en la qual, més o menys, hi estava batallant.

I aquesta última novel·la en què estàs treballant és més o menys de l'àmbit policíac...

No, no.

Totalment diferent?

És totalment diferent. És una novel·la que..., tot i que encara no està acabada... No és gaire bo de parlar-ne, no? (riu)

Bé, una primícia...

És una novel·la que passa en part a Barcelona i en part a Tòquio. És a dir, el fet de conèixer bé aquell lloc, que hi he estat tres o quatre vegades (l'última vegada vaig estar-hi dos mesos i abans hi havia estat tres mesos més) em va semblar que era un bon escenari literari (també ho és cinematogràfic, si heu vist *Lost in Translation*): aprofitar, doncs, el fet de conèixer aquell lloc per situar-hi un argument, que és repartit entre Barcelona i Tòquio; dos amics, tot d'històries que passen... Em va semblar interessant de fer això, perquè en el món literari català, que jo recordi, de novel·la que estigui situada al Japó potser no n'hi ha cap. Aleshores, ni que sigui per aquesta novetat fa una mica de gràcia. Però, vaja, això és secundari; l'important és que sigui una novel·la, i que sigui una bona novel·la, esperem.

La teva primera publicació és *Memòria de la carn*, que és de l'any 86. Però quan vas començar a escriure?

Molt abans, molt abans! Però de començar a escriure a publicar algun llibre hi ha molta diferència... Vaig tenir la sort que amb *Memòria de la carn* vaig tenir

un premi totalment inesperat.

El Miquel de Palol.

Quan poses un peu en el món de les edicions, sobretot si no coneixes ningú de Barcelona ni ningú del món editorial català... Perquè ja saps com funciona, això: si no et mous a Barcelona i no coneixes gent de Barcelona, res de res. Aleshores jo estava força aïllat d'aquest món, però *Memòria de la carn* em va donar la possibilitat d'entrar-hi i després també em va donar la possibilitat de conèixer algun editor.

Els premis són importants per a tu?

El primer premi és molt important, sobretot si no tens cap altra possibilitat de donar-te a conèixer i si no coneixes gent.

Per tant, el més especial potser seria aquest primer.

El més especial és aquest, sí. I a més, també vaig tenir la sort que hi havia el senyor Foix [1893-1987] per allà, i aleshores el vaig saludar i ens vam fer una foto. I és una foto que guardo amb molta estima. Els altres què donen? Els altres et donen una mica de diners, i amb aquests diners pots fer aquestes coses de dir "doncs ara estic quatre mesos que me'n vaig a Tòquio o un mes que me'n vaig a Londres", per oxigenar-te una mica, perquè visc en un lloc petit i aleshores és bo contrapesar aquesta vivència tranquil·la i quotidiana en un lloc petit amb el fet d'estar a diversos llocs i estar una mica en contacte amb el món.

Bé, quan dius petit suposo que et refereixes a Banyoles, que són uns 16.000 habitants...

Sí, sí, i Catalunya també, eh! És a dir,

primer Banyoles i després Catalunya, perquè també va bé sortir i respirar.

D'acord. Bé, coneixes el japonès. El teu primer contacte amb la literatura i la cultura japonesa és a través dels haikus?

Sí, sí, va ser una cosa curiosa. Com a poeta em van interessar moltes coses del Noucentisme, amb Carner, i després Baudelaire, Mallarmé... I després, de cop i volta, em va venir, coses que passen, no?, la gairebé fascinació pel món del haiku, que és una poesia molt senzilla, molt elemental però que també té algun punt de contacte amb algunes formulacions dels simbolistes francesos. Em va fer gràcia, doncs, d'entrar en aquest món i després em va fer gràcia també d'anar-hi. Primer vaig estar-hi quinze dies o vint, un viatge purament turístic; després vaig aconseguir una beca de la *Japan Foundation* per estar-hi tres mesos, l'any passat hi vaig anar un parell de mesos... En fi, he anat introduint-m'hi una mica. No he estudiat mai japonès, en un curs, diguéssim, com Déu mana, canònic. Si ara tingués 25 anys, sí que potser, com que m'interessava molt el món del Japó... (i potser ja ho poso en passat, eh?), doncs hauria estudiat japonès, Però, és clar, ara... Jo sóc un tastaolletes, amb les llengües: una mica de francès, una mica de japonès... Però sí que he estudiat japonès pel meu compte, i després, quan hi vaig anar els últims dos mesos, vaig anar a una acadèmia i vaig fer-hi un curs intensiu, de manera que el llegeixo amb molta dificultat i l'escric encara amb més dificultat. És a dir, a penes gens, perquè a més a més me n'oblido! Has de recordar molt, has de tenir una ment molt jove per estudiar japonès. I el parlo una mica, però sense arribar a saber-ne.

Però el suficient com per poder-lo traduir?

El suficient per poder-lo traduir amb un diccionari. (riu) El diccionari és molt important. A més a més, em va ajudar un noi, que es diu Jordi Pagès, que està casat amb una japonesa. Això sí que és un bon sistema per aprendre japonès! Casar-te amb algú que parli aquella llengua.

De fet, amb *La llum dins l'aigua* [premi Jocs Florals de Barcelona, 1996], que són poemes molt curts, ja sembla que hi hagi elements dels haikus...

Sí, és que *La llum dins l'aigua* ja és filla d'aquesta fascinació; és fruit d'aquesta

cosa que em va venir quan tenia entre 40 i 45 anys...

I també l'influeix d'alguna manera en la narrativa.

Sí. Després em vaig posar a escriure *Bulbs*, que, encara que no tingui res a veure amb el món japonès, aparentment, doncs està dins d'aquesta òrbita de... com una etapa japonesa, diguéssim. I *Bulbs* n'és la plasmació narrativa.

“Visc en un lloc petit i aleshores és bo contrapesar aquesta vivència tranquil·la i quotidiana en un lloc petit amb el fet d'estar a diversos llocs i estar una mica en contacte amb el món. Va bé sortir i respirar.”

En les teves novel·les, hi trobem intriga i acció, però al costat també dosis de descripció i molta cura en el llenguatge. Aquests són els ingredients principals en les teves novel·les?

Sí, molta cura en el llenguatge. Això en totes! Com a mínim és el que he intentat, i suposo que és el que fan tots els autors, perquè escrius amb paraules i, per tant, si un escriptor no té cura de les paraules..., malament malament. I aleshores d'intriga n'hi ha en alguns casos més que en d'altres. *Llums d'aigua* [2002] potser és la novel·la policíaca més canònica perquè, de fet, la Laia, filòloga, és una detectiu, no? I en canvi això ho he abandonat ja a *Punt mort* [2005], que és una novel·la en què no passa gairebé res.

En *L'absent* [2000] hi ha un personatge, que és l'inspector Di Monti, a través del recurs de la novel·la dins la novel·la, i a *Bulbs* [1999. Premi de la Crítica Serra d'Or 2000] hi ha l'inspector Pueyo. Hi ha alguna relació entre aquests dos inspectors? Potser és el mateix, i en *Bulbs* més desenvolupat?

Sí, perquè, és clar... I a més pueyo vol dir puig, monti... I a *Bulbs* el personatge llegeix al diari una cosa d'un farmacèutic...

Exacte, fa referència a un punt de *L'absent*...

I *L'absent*, en canvi, va sortir molt més tard. Abans d'escriure *Bulbs* hi havia una narració curta, que era *L'absent*. De manera que ja tenia la idea d'aquella narració curta, que tenia l'esperança de convertir en una novel·la, a la llarga, i aleshores vaig escriure *Bulbs*. I vaig pensar:

“Serà curiós que el personatge aquest llegeixi el tema de l'altra novel·la...” Bé, són petits jocs dins les novel·les.

De fet, a *L'absent* hi ha una pàgina en què cita cinc paraules que m'ha semblat veure molt recurrents. La idea d'aigua, sobretot: el primer llibre de poesies ja porta aquest títol. L'aigua hi és molt present.

Sí, és veritat, eh!

No sé si el fet de Banyoles, el llac, és una cosa que...

Segur, segur.

Hi surten cinc paraules, deia: llum, aigua, terra, plantes i home. I penso que potser són paraules claus...

Sí, sí, sobretot en la poesia, jo trobo, i en *Bulbs*, per exemple, que és un llibre més poètic, potser, tot i que no és gaire poètic... Sí, és veritat això, és veritat! És curiós, no ho havia pensat, eh! (riu) La paraula llum i la paraula aigua sí que surten molt, fins i tot, amb *La llum dins l'aigua* i tot això... S'hauria d'analitzar això! (riu)

Després també veiem que en les teves novel·les hi ha una linealitat, vas seguint un fil, però és constant anar endarrere, el flash-back.

Sí, sí, sí, sí, és que és molt important, el flash-back! Els personatges han de tenir passat, eh? I si no tenen passat, el lector no se'ls creu. Nosaltres en la nostra vida real aquest mecanisme del flash-back l'apliquem moltes més vegades. Quants flash-back realitzem al llarg del dia en la nostra ment? Jo crec que molts més! En canvi, quan construeixes un personatge és com si fessis un ninot amb quatre canyes i que ha de donar la sensació que és real. Una d'aquestes canyes és que ha de tenir un passat. El passat existeix, i en tot cas el que he mirat és que siguin flash-back breus, petits detalls.

Entre els anys 95-98, per exemple, veiem una gran eclosió d'obres teves. Com es fa compatible compaginar creació de novel·la i poesia, amb assaig i traducció pràcticament al mateix temps?

I llibre de viatges! *Amb Pagodes i gratacels* [2001]. De tota manera jo, quan escric, escric només una obra. Potser estàs escrivint durant un any una novel·la, però, quan la dones, et poses a escriure una altra cosa, i mentrestant la novel·la

va fent el seu camí editorial i tot plegat. Potser tarda un altre any a publicar-se i, quan es publica l'altra novel·la, potser guanyes un premi de poesia, i aleshores resulta que les dues obres pràcticament apareixen d'una manera simultània... Però rarament he treballat en dos llibres. Jo treballa només en un. I en poesia, quan escrivia poesia, perquè ja fa temps que per desgràcia la poesia m'ha abandonat... (riu) És curiós, això! Amb la novel·la dius: "Va, jo escriuré una novel·la tant si en tinc ganes com si no." Amb la poesia n'has de tenir ganes. No vull pas parlar d'inspiració, eh?, però has de tenir predisposició o t'ha de venir d'alguna manera. En el haiku és molt clar, això: no l'escrives, sinó que vas passejant per un lloc i, de cop i volta, pam!, el penses. Ni l'escrives, es pensa. I potser hi vas donant voltes i aleshores l'apuntes en una llibreta. És a dir, són coses que vénen. Sembla molt senzill però a mi m'agradaria molt escriure haikus ara, i en canvi fa dos anys que no n'escric cap. I això que penso "vas a passejar a la vora del mar o véns aquí conduint per Occitània o..." No sembla que demanin un gran esforç tampoc, perquè no en demanen cap, però ja és aquesta predisposició. Sigui el que sigui, aquesta predisposició d'uns anys cap aquí no la tinc. Per tant, ara m'he de refugiar només en la novel·la, de manera que és una cosa més programada, cerebral, monòtona.

"Quan construeixes un personatge és com si fessis un ninot amb quatre canyes i que ha de donar la sensació que és real."

I en quin gènere et sents més còmode a l'hora d'escriure?

Des de jove sobretot en la poesia. Vaig començar sent un poeta i allò que realment em dona plaer és la poesia. La novel·la, no; la novel·la és un treball que et dona plaer quan l'estàs acabant (riu), perquè fins aleshores el que hi ha és la desconfiança en tu mateix i en les teves capacitats. Penses: "Realment val la pena escriure aquesta novel·la? Realment me'n sortiré? Realment tindrà la qualitat que jo voldria que tingués?" I aleshores vas pensant sempre en això i hi ha un punt de desconfiança. I també és un treball laboriós, és molt lent, de reescriure contínuament les coses. Jo en aquest sen-

tit no sóc dels escriptors que escriuen ràpid, sinó que escric molt a poc a poc, i hi torno moltes vegades, i moltes, i moltes, i moltes. En aquest sentit, el meu gran model seria Flaubert. Llàstima que els resultats no siguin tan bons! (riu).

Ara que parlava d'aquest treball laboriós en les novel·les, *Terra negra* [1996], que va haver d'anar a la recerca de la manera de parlar d'una època passada, és l'obra que li ha portat més feina?

Sí, més temps segur. A més a més, en aquell temps estava donant classes nou mesos l'any i aleshores només aprofitava pràcticament les petites vacances. Compaginar les classes en un institut i escriure tampoc no va gaire bé. Una altra cosa és que facis haikus, això sí, perquè encara és un relax. Però escriure una novel·la vol més dedicació, i sobretot aprofitar les hores del dia que tens més energia, al matí, per exemple. Recordo que vaig estar uns tres anys donant-hi voltes, a *Terra negra*. Amb *Terra negra* em va sortir una novel·la molt més llarga de la que finalment va ser. Després la vaig tornar a reescriure, eliminant moltes coses. De fet, encara que sigui la novel·la més llarga, ho era molt més. I em va servir per entendre moltes coses que em sembla que són bàsiques sobre el fet de narrar una història. Va ser el meu aprenentatge, perquè, és clar, en això t'hi tires de cap i tu mateix, a partir del que han escrit els altres, intentes aprendre'n, no? Sort que ara hi ha escoles d'escriptura, que suposo que n'ensenyen... (riu) No sé si n'ensenyen o no! De tota manera, abans vaig fer un altre llibre, que és *Objectes perduts* [1990], que també em va servir una mica d'escola i d'aprenentatge. Però és veritat que amb *Terra negra* vaig escriure molt, vaig documentar-me molt i després també recordo que fins i tot vaig llegir tot el diccionari, des del començament fins al final, buscant paraules que poguessin anar bé a la novel·la, tal com jo la tenia pensada! I d'aquí que hi hagi tantes paraules estranyes. Després també vaig llegir molts diccionaris de modismes i frases fetes, de refranys..., perquè jo el que volia era fer com una mena d'homenatge al català del segle XIX. S'hi veu un català que no és ben bé d'ara, sinó tal com devia ser al segle XIX.

"Ja fa temps que per desgràcia la poesia m'ha abandonat."

I ambientada en la Tercera Guerra Carlina [1872-1876]. Què et va atreure de...?

El temps. El temps del segle XIX, perquè m'interessava utilitzar el català en tota la seva riquesa. Si ara fas una novel·la del català del segle XX, si fas que els personatges tinguin un llenguatge i un vocabulari molt ric no són creïbles, el lector no se'ls creu, perquè nosaltres tenim un llenguatge molt pobre, al carrer. Si vas a Barcelona, o a Girona o..., el llenguatge és força pobre. Aleshores, vulguis o no, per la versemblança de la història també hem de limitar el nostre llenguatge. No pots utilitzar sovint tanmateix, romandre i coses d'aquestes, perquè ¿qui ho diu, això? Ningú. Aleshores, o ho fa servir un personatge que sigui un erudit tocat de l'ala, o, si no, aquest llenguatge no el pots fer servir. En canvi a *Terra negra* vaig tenir la llibertat total de fer servir totes les paraules que jo volia del català, tots els refranys que ara ja no diu ningú, tots els modismes tan bons que van desaparèixer de la llengua. En aquest sentit, em va interessar molt l'element lingüístic i per això la carlinada és, de fet, un element secundari. La meua àvia, quan jo era petit, em parlava dels carlins, i era una cosa que tenia al cap. La meua àvia era pagesa i per fer anar les gallines cap a dintre deia: "Tites, tites, cap a dins, que ja vénen els carlins!" Perquè abans els carlins venien cap a una casa de pagès, com tots els soldats, agafaven les gallines i se n'anaven. I aleshores la meua àvia encara deia això dels carlins. I jo pensava: "Qui són aquests carlins que roben les gallines?" I aleshores això em va quedar molt, com també totes les històries que explicaven de carlins a la Garrotxa. Això no és a Banyoles, sinó a Santa Pau. La idea era fer una novel·la dels volcans, centrada en els volcans. Mira, i tot plegat, barrejat, va donar *Terra negra*.

Francesc Martí Viaplana

Aquesta entrevista va tenir lloc el dimarts 12 de desembre de 2006, una estona abans de la seva conferència al Casal Català. Hi ha moltes altres idees que no surten reflectides en aquesta publicació, per evitar que es faci feixuga, però, en qualsevol cas, pretén ser una mostra de la seva afable manera de parlar-nos. Segur que molts de vosaltres recordeu l'excel·lent vetllada al Casal, amb la seva conferència agradable, senzilla, suggeridora, concisa, sense artificis ni pompa. Com els haikus. Com ell mateix.